

Piotr Szkudlarek

Uniwersytet Szczeciński

ZAGROŻENIA DLA SEKTORA BANKOWEGO W POLSCE W KONTEKŚCIE „EFEKTU ZARAŻENIA” KRYZYSEM „SUBPRIME” W DOBIE GLOBALIZACJI RYNKÓW FINANSOWYCH

1. Wstęp

Zasadniczym celem artykułu jest wskazanie zagrożeń dla sektora bankowego w Polsce w kontekście obecnego kryzysu gospodarczego wywołanego kryzysem na amerykańskim rynku kredytów hipotecznych (nazywanego potocznie kryzysem „subprime”). Celowi pracy podporządkowano jej układ. Na początku przedstawiono teoretyczne aspekty związane z globalizacją rynków, głównie na przykładzie rynków finansowych, oraz z występowaniem tzw. „efektu zarażenia”. Następnie przedstawiono podstawowe zagadnienia związane z kryzysem „subprime”, a w ostatniej części wskazano zagrożenia dla sektora bankowego w Polsce w kontekście jego dalszej ekspansji. W artykule wykorzystano dane Narodowego Banku Polskiego (NBP), Komisji Nadzoru Finansowego (KNF), Giełdy Papierów Wartościowych (GPW) oraz informacje dostępne na stronach internetowych portali ekonomicznych.

2. Globalizacja rynków finansowych a „efekt zarażenia”

Globalizacja to rosnąca współzależność (integracja) gospodarki krajowej, przejawiająca się przede wszystkim rosnącą wymianą handlową i kapitałową¹. Na rynkach finansowych proces globalizacji powoduje, że transakcje przeprowadzane są na zasadach międzynarodowych regulacji w ramach coraz bardziej otwartego i konkurencyjnego systemu finansowego. Transgraniczne transakcje przepływu kapitału, np. dla segmentu obligacji i rynku akcji, przekraczają obecnie ok. 90 bilionów USD rocznie, czyli około 250 mld USD dziennie. Z kolei wielkość aktywów finansowych

¹ *Globalization: Threat or Opportunity? IMF Staff*, April 12 2000, <http://www.imf.org/external/np/exr/ib/2000/041200to.htm#II>.

stanowi trzykrotność globalnego PKB, podczas gdy w 1980 r. była jemu mniej więcej równa².

Tacy ekonomiści, jak Dani Rodrik, Jagdish Bhagwati i Joseph Stiglitz, uważają, że zniesione restrykcyjne regulacje dotyczące przepływu kapitału prowadzą do zburzenia globalnej finansowej stabilności, co stanowi wystarczający argument do tego, aby domagać się zwiększonej kontroli kapitału i innych regulacji na rynku międzynarodowym. Z kolei inni, tacy jak Stanley Fischer i Lawrence Summers, argumentują, że ta powiększona otwartość na przepływy kapitału dała możliwość krajom biedniejszym do podniesienia dochodu, a także spowodowała wzmocnienie stabilności między krajami³.

Niewątpliwie finansowa otwartość może wypromować rozwój krajowego sektora finansowego czy wygenerować większą wydajność między krajowymi firmami przez wystawianie ich na międzynarodową konkurencję. Z drugiej jednak strony globalizacja rynków, w tym finansowych, stwarza możliwości przenoszenia zagrożeń gospodarczych jednego kraju na inne, co nazywane jest w literaturze przedmiotu „efektem zarażenia” czy „efektem domina”⁴. Może odnosić się on do całej gospodarki albo do wybranych sektorów, w aspekcie zarażenia zarówno poziomego (sektor – sektor), jak i pionowego (jeden sektor – drugi sektor). Przenoszenie impulsów z jednej gospodarki na inne odbywa się za pomocą określonych łączy (kanałów), do których zalicza się⁵:

- kanał finansowy: istnieje wówczas, kiedy dwie gospodarki są ze sobą połączone poprzez międzynarodowy system finansowy,
- tzw. „prawdziwe łączy”: są one podstawową, ekonomiczną relacją między systemami gospodarczymi, powstała głównie przez handel zagraniczny,
- kanał polityczny, czyli wzajemne polityczne relacje między krajami.

Kraj zarażający przenosi impulsy do innych krajów z siłą zależną od wzajemnych powiązań z innymi krajami. Może wystąpić tutaj zjawisko asymetrii transmisji oraz sprzężenia zwrotnego. Kraj zarażony może być w dalszym etapie również krajem zarażającym. Wprowadzenie zmiennej czasowej ujawnia dynamiczny charakter tego procesu. Oprócz tego nie każdy z możliwych kanałów „efektu zarażenia” musi być aktywny w tym samym momencie, a ich znaczenie może ulegać dużym zmia-

² H. Hannuon, *Internationalisation of financial services: implications and challenges for central banks*, Conference of the SEACEN Governors Bandar Seri Begawan, Brunei Darussalam, 4 March 2006, za: K. Rybiński, *Globalizacja a polityka pieniężna*, Uniwersytet Warszawski, Warszawa 2006, s. 9.

³ A. Kose, E. Prasad, K. Rogoff, S.J. Wei, *A new look at financial globalisation*, <http://www.voxeu.org/index.php?q=node/280>

⁴ Zob. szerzej: <http://www1.worldbank.org/economicpolicy/managing%20volatility/contagion/definitions.html>.

⁵ <http://www1.worldbank.org/economicpolicy/managing%20volatility/contagion/definitions.html>.

nom nawet w ramach jednego cyklu koniunkturalnego⁶. Zatem badanie poszczególnych kanałów transmisji mające na celu oszacowanie stopnia ich istotności jest bardzo trudne, szczególnie w kontekście przyczyna – skutek, gdyż ze względu na powiązania pionowe i poziome w gospodarce liczba kanałów przenoszenia może być bardzo duża⁷. W przypadku obecnego kryzysu przede wszystkim oddziałuje kanał finansowy, który należy uzupełnić o kanał powiązań podmiotowych między podmiotami finansowymi oraz o tzw. „prawdziwe łącza”, związane głównie z wymianą handlową.

3. Zarys kryzysu „subprime”

Okresowe spowolnienie gospodarcze nie jest czymś nowym w historii świata, choć różne bywały jego przyczyny. W odległych czasach powodowały je przeważnie zjawiska naturalne, np. klęski żywiołowe, czy aspekty polityczne, np. konflikty zbrojne. W miarę tworzenia się rynkowych systemów gospodarczych coraz większego znaczenia nabierały czynniki *stricte* gospodarcze.

Globalizacja gospodarki niewątpliwie ułatwia rozprzestrzenianie się kryzysów, choć już te występujące w XIX wieku miały zasięg międzynarodowy. Co ciekawe, pierwsza recesja opisywana przez historyków gospodarczych zdarzyła się w 1797 r. i również dotyczyła sektora bankowego i rynku nieruchomości. Wówczas to Bank Anglia w Ameryce Północnej wspomagał zakupy domów na atlantyckim wybrzeżu Stanów Zjednoczonych i na Karaibach. „Bańka” na rynku nieruchomości pękła i wielu klientów banków okazało się niewypłacalnych. Kryzys spowodował przyjęcie pierwszej w USA ustawy o bankructwie⁸.

W najnowszej historii gospodarczej świata należy odnotować kryzysy finansowe w Meksyku, Azji, Rosji, Brazylii, Argentynie, Japonii (szczególnie podobny do obecnego kryzysu „subprime”) oraz kryzys z przełomu wieków spowodowany pęknięciem „bańki” internetowej w USA. Czynniki, które je wywoływały, miały

⁶ O. Morgernstern, *On the International Spread of Business Cycles*, „The Journal of the Political Economy” 1943 vol. 51, no 4, za: Sz. Mazurek, *Ścieżki międzynarodowej transmisji kryzysów*, s. 14, http://www.ae.katowice.pl/images/user/File/katedra_ekonomii/S.Mazurek_Sciezki_miedzynarodowej_transmisji_kryzysow.pdf.

⁷ Na przykład model, który proponuje Pritsker, bazuje na tzw. jednostkach gospodarczych, między którymi występują krajowe i transgraniczne relacje. Każda z jednostek (sektor realny, rynki finansowe) ma swój model matematyczny oddający charakter jej powiązań z resztą elementów gospodarki. Rozpoznanie tych zależności stanowi podstawę budowy kilku przykładowych łańcuchów transmisji, które odpowiadają schematom przebiegu różnych rodzajów kryzysów o charakterze międzynarodowym. M. Pritsker, *The Channels of Financial Contagion, International Financial Contagion: How It Sread How It Stopped*, red. S. Claessens, K. Forbes, World Bank, Washington 2000, za: Sz. Mazurek, wyd. cyt., s. 15, http://www.ae.katowice.pl/images/user/File/katedra_ekonomii/S.Mazurek_Sciezki_miedzynarodowej_transmisji_kryzysow.pdf.

⁸ W. Gadomski, *Wybuchają i zawsze zaskakują*, „Gazeta Wyborcza” z dnia 17 października 2008, s. 34.

charakter zarówno wewnętrzny, np. błędy w polityce makroekonomicznej czy błędne oszacowanie ryzyka, jak i zewnętrzny, np. zmiany *terms of trade*. Zatem w tych przypadkach kryzys gospodarczy stał się „produktem burzy” łączącej pewną liczbę mikroekonomicznych i makroekonomicznych patologii⁹. Należy tutaj także zaznaczyć ważną rolę, jaką odegrały czynniki psychologiczne, np. efekt „owczego pędu” czy „podążania za prognozą”.

Obecny kryzys „subprime”, który można nazwać inaczej „kryzysem zaufania”, ujawnił się w pełni w połowie 2007 r. Na jego powstanie miało wpływ wiele czynników¹⁰. Na początku XXI wieku wiele banków w USA prowadziło bardzo ryzykowne operacje kredytowe¹¹. Gotówkę na owe kredyty pozyskiwano od wyodrębnionych instytucji finansowych, które sprzedawały prawa do dochodów w formie papierów wartościowych, dokonując sekurytyzacji, emitując np. *Collateralized Debt Obligations* (CDO) czy *Mortgage Backed Securities* (MBS), głównie bankom inwestycyjnym. Co więcej, dzięki różnym instrumentom inżynierii finansowej takie papiery wartościowe dalej były przedmiotem transakcji finansowych. Owa sekurytyzacja, a także globalizacja rynków finansowych, spowodowały, że nastąpiło rozwodnienie ryzyka kredytowego, którego żaden podmiot nie potrafił (albo nie chciał) zidentyfikować. W tej sytuacji podmioty zaczęły tracić do siebie zaufanie, powodując tym samym paraliż na rynku finansowym, wywołując w konsekwencji negatywne skutki w sferze realnej gospodarki.

Doszukując się przyczyn powstania obecnego kryzysu, należy także wspomnieć o otoczeniu makroekonomicznym w USA z początku XXI wieku. Po pęknięciu „bańki” internetowej i załamaniu na rynku akcji gospodarka USA weszła w okres recesji. Zaczęto wprowadzać olbrzymie cięcia podatkowe dotyczące najbogatszych, powodując, że nadwyżka budżetowa w wysokości 2% PKB w 2000 r. przekształciła się w deficyt rządu 5% PKB¹². Jednocześnie prowadzono łagodną politykę monetarną. Podstawowa stopa procentowa została obniżona z 6,5% w połowie 2000 r. do 1% w czerwcu roku 2003. Uruchomiło to bardzo dynamiczną ekspansję kredytową. Mechanizm udzielania kredytów opierał się na przekonaniu banków o długoterminowej kontynuacji boomu na rynku nieruchomości tworzącej ochronną „poduszkę” w razie problemów ze spłatą kredytów.

Już wówczas laureat Nagrody Nobla z dziedziny ekonomii, J.E. Stiglitz, dawał do zrozumienia, że gdy stopy procentowe w USA nieuchronnie wzrosną, gospodarstwom domowym będzie trudno obsługiwać zadłużenie. Przewidywał on, że wiele

⁹ W. Buiter, *The Central Bank as the Market Maker of last Resort: From lender of last resort to market maker of last resort*, <http://www.voxeu.org/index.php?q=node/45>.

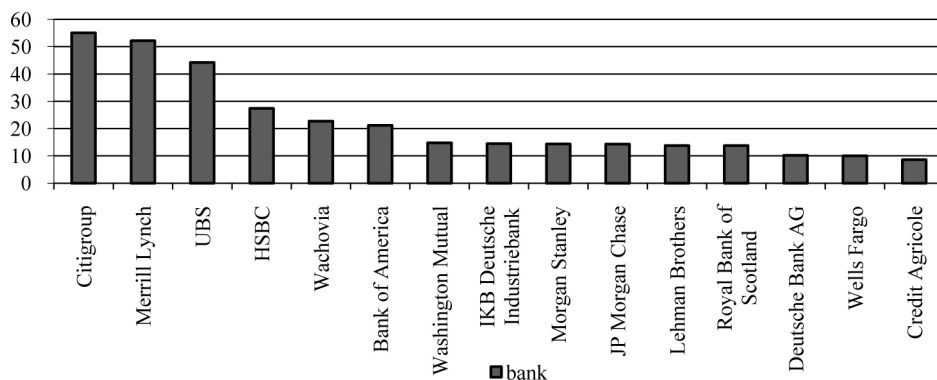
¹⁰ Można je porównać z tymi, które wskazał F.S. Mishkin, czyli m.in. wzrostem stóp procentowych, spadkiem cen na rynku akcji oraz wzrostem niepewności; zob. szerzej: F.S. Mishkin, *Anatomy of a Financial Crises*, NBER Working Paper, nr 3943, Cambridge 1991, s. 7-10.

¹¹ Powstał nawet „symbol” obecnego kryzysu, czyli kredyty NINJA: No Incom, No Job, No Assets.

¹² J.E. Stiglitz, wyd. cyt., s. 16.

z nich zbankrutuje, gdyż wartość najważniejszego składnika ich majątku (domów) przestanie rosnąć, a nawet zaczną tracić na wartości. Skutkiem tego zmniejszy się bieżąca konsumpcja, a przyszłość gospodarki amerykańskiej zostanie narażona na niebezpieczeństwa¹³. I właśnie taka sytuacja zaczęła mieć miejsce. W miarę podnoszenia w USA stóp procentowych, co było wynikiem rosnącej stopy inflacji, narastały problemy ze spłatą kredytów¹⁴. Oprócz tego spadek popytu na kredyty hipoteczne, a co się z tym wiąże – popytu na nieruchomości, oraz przejmowanie i sprzedawanie przez banki nieruchomości obciążonych hipoteką powodowały systematyczne pogarszanie się sytuacji na tym rynku. Kolejna „bańka”, czyli „irracjonalna euforia” pękła. Doprowadziło to do kłopotów wielu największych instytucji finansowych zarówno w USA, jak i, co jest wynikiem globalizacji rynków finansowych, także w innych regionów świata zaangażowanych w amerykański rynek kredytów hipotecznych. Zaczęła dynamicznie narastać na rynku wzajemna nieufność, co spowodowało pogorszenie płynności systemu i podrożenie ceny pieniądza. Stało się to iskrą zapalną do przecen na giełdach papierów wartościowych i surowcowych na świecie.

Na rysunku 1 przedstawiono wartość odpisów na deprecjację aktywów z powodu kryzysu „subprime” wybranych banków (w mld USD).

Rys. 1. Wartość odpisów na deprecjację aktywów z powodu kryzysu subprime (w mld USD)

Źródło: AFP, za: D. Walewska, C. Adamczyk, *Kryzys, który będzie kosztował bilion dolarów*, „Rzeczpospolita”, 16 września 2008, s. B4.

Mając na uwadze fakt nieuniknionego wystąpienia „efektu zarażenia” sfery realnej gospodarki, zaczęto realizować różne programy mające na celu ratowanie światowej gospodarki. Przykładem może być tzw. plan Poulsona, którego wartość oszacowano na ok. 700 mld USD (szacuje się, że wartość wcześniej udzielonej po-

¹³ J.E. Stiglitz, wyd. cyt., s. 17.

¹⁴ Główna stopa procentowa FED wzrosła z 1% w czerwcu 2003 r. do 5,25% w sierpniu 2006 r.; w samym 2005 r. FED dokonał 7 podwyżek od 2,5 do 4,25%.

mocy w skali globalnej wyniosła ok. 2 bilionów USD¹⁵). Realizacja tych planów, dotyczących szczególnie rynku finansowego, spowodowała pojawienie się kilku zasadniczych problemów. Po pierwsze – problem asymetrii informacji, bowiem w obecnej sytuacji trudno jest dokonać wyceny papierów wartościowych opartych na kredytach hipotecznych, choć zapewne sprzedający (banki inwestycyjne) mają pełniejszą informację o nich niż kupujący (amerykański rząd). Po drugie – mogą one spowodować problem tzw. *moral hazard*¹⁶. Po trzecie, programy te niosą ze sobą konflikt interesów ze względu na ogromne obciążenie dla publicznych pieniędzy. Po czwarte – należy wyraźnie stwierdzić, że w warunkach gospodarki rynkowej ręczne sterowanie mechanizmem rynkowym przez instytucje państwowe należy odebrać jako działanie negatywne. Jednak w obliczu coraz szerszego oddziaływania „efektu zarażenia” na realną sferę gospodarki uznano, że interwencja państwa jest niezbędna.

4. Zagrożenia dla sektora bankowego w Polsce w aspekcie kryzysu „subprime”

Zyski banków działających w Polsce przekroczyły w ostatnich latach ponad 50 mld PLN. W roku 2007, czyli w roku wybuchu kryzysu „subprime”, wynik finansowy netto poprawił się o 28,5% do 13,75 mld PLN w stosunku do roku 2006¹⁷. Po I półroczu 2008 r. wynik netto sektora bankowego wzrósł do 8,6 mld PLN wobec 7,17 mld PLN w I połowie 2007 r.¹⁸. Poza tym, mimo tego dynamicznego wzrostu, rynek kredytów hipotecznych w Polsce (tak kluczowy dla kryzysu „subprime”) był nadal w początkowej fazie rozwoju. Potwierdzeniem tego jest relacja kredytów hipotecznych do PKB wynosząca w Polsce ok. 12%, podczas gdy średnia dla UE wynosi ok. 50%, a dla USA ok. 75%.

Zatem w okresie „wybuchu” kryzysu „subprime” nie można było mówić o złym stanie sektora bankowego w Polsce, który mógłby być powieleniem stanu sektora bankowego w USA. Może jednak dojść do sytuacji, że cały sektor w 2009 r. wykaże ujemny wynik finansowy. Trzeba bowiem wyraźnie zaakcentować fakt, że gospodarka w Polsce funkcjonuje w ramach otwartej gospodarki globalnej. Z tego względu sektor bankowy w Polsce nie jest wolny od zagrożeń ze światowych i krajowych rynków płynących kanałami zarówno finansowymi, jak i związanymi ze sferą realną gospodarki. Poniżej zostały wymienione te najważniejsze.

¹⁵ Wraz ze zmianą administracji w USA przygotowywane są i wdrażane także inne programy prowadzące do wzrostu długu publicznego, który na początku 2009 r. wynosił ok. 11 bln USD.

¹⁶ M. Iwanowicz-Drozdowska (red.), *Kryzysy bankowe. Przyczyny i rozwiązania*, PWE, Warszawa 2002, s. 39.

¹⁷ http://www.bankier.pl/wiadomosc/GUS_Wynik_finansowy_netto_bankow_wzrosl_o_28_5_proc_do_13_75_mld_zl_w_2007_r_1747376.html.

¹⁸ <http://www.bankier.pl/wiadomosc/Wynik-netto-sektora-bankowego-po-II-kw-2008-r-wzrosldo-8-6-mld-zl-1812241.html>.

Po pierwsze zagrożeniem dla sektora bankowego jest spadek tempa wzrostu kredytów ze względu na:

- słabszą płynność systemu,
- ograniczenia kapitałowe,
- gorsze warunki kredytowania.

Pogorszenie płynności systemu stało się zupełnie nowym zjawiskiem dla do niedawna nadpłynnego sektora. W związku z tym ograniczeniem następuje okres dynamicznego absorbowania oszczędności wycofywanych z funduszy inwestycyjnych (z drugiej jednak strony spowolnienie tempa wzrostu w segmencie funduszy inwestycyjnych ma negatywny wpływ na rentowność banków ze względu na ograniczone dochody z prowizji i opłat). Wysoki koszt pozyskania kapitału będzie jednak w najbliższym czasie zmniejszał wyniki finansowe banków¹⁹. Pomocą dla poprawy płynności mają być wprowadzane rozwiązania NBP, np. operacje otwartego rynku.

Poza tym w bankach działających w Polsce uwidacznia się problem ograniczeń kapitałowych. W okresie ostatnich dwóch lat banki działające w Polsce bardzo dynamicznie zadłużały się na krótkie terminy²⁰. Stanowi to obecnie zagrożenie dla całego systemu bankowego, które może zostać spotęgowane w przypadku głębokiej deprecjacji złotego. Poza tym na ograniczenia kapitałowe może mieć wpływ konieczność tworzenia rezerw z tytułu trwałej utraty wartości aktywów²¹.

Spadek dynamiki udzielanych kredytów w kolejnych okresach może być także spowodowany prowadzoną obecnie rygorystyczną polityką banków odnośnie do warunków udzielania kredytów, zwłaszcza hipotecznych. Banki podnoszą wymagania dotyczące wskaźnika LTV (*Loan To Value*) oraz TDR (*Total Debt Ratio*) czy wymaganego DI (dochód dyspozycyjny). Podnoszone są też marże od udzielanych kredytów.

Po drugie źródło zagrożenia dla sektora bankowego w Polsce w kontekście kryzysu „subprime” tkwi w strukturze własnościowej banków. Dominującymi akcjonariuszami banków działających w Polsce są duże międzynarodowe podmioty. Zatem zmiany ratingów podmiotu i perspektywy ratingu dla tych banków będą determinowane przez zmiany ratingów spółek-matek. Oprócz tego niektóre zagraniczne instytucje, które przeżywają obecnie kłopoty, próbują uniknąć przejęcia przez restrukturyzację i sprzedaż części swoich aktywów. To może oznaczać przetasowania również na polskim rynku bankowym. W tabeli 1 przedstawiono zysk netto największych banków w Polsce i ich właścicieli oraz potencjalnych nabywców²².

¹⁹ Mimo że obecnie banki zmniejszają oprocentowanie lokat, to w znacznie szybszym tempie spadają stopy procentowe, więc relatywny koszt pozyskania depozytów rośnie. Natomiast po drugiej stronie bankowych bilansów znajdują się kredyty udzielane wcześniej przy bardzo niskich marżach.

²⁰ J. Jankowiak, *Wszystkie ręce na pokład, by nie dać się zarazić*, „Rzeczpospolita”, B6, z dnia 1 listopada 2008 r.

²¹ *Przegląd stabilności systemu finansowego*, NBP, Warszawa, październik 2008, s. 23.

²² O. Kowalewski, *Czy będą zmiany na rynku bankowym w Polsce?*, http://euro.bankier.pl/news/article.html?article_id=1823258.

Tabela 1. Wyniki finansowe za I półrocze 2008 r. wybranych banków w Polsce i ich właścicieli

BANK	Zysk netto w mln PLN	Właściciel	Zysk netto w mln EURO	Zmiana % zysku netto właściciela	Potencjalni nabywcy
Bank PeKaO	1974,1	UniCredito	2,873	-30%	
PKO BP	1848,3	Skarb Państwa	-	-	OTB Bank
BZ WBK	627,9	AIB	1,085	1%	Santander
BRE Bank	640,3	Commerzbank	1,2	-16%	Doutsche Bank
Bank Handlowy	350,1	Citigroup	-4,828	-	HSBC
ING	407,5	ING	3,534	-23%	
Bank Millennium	252,3	Millennium bcp	101,4	-67%	Santander
Kredyt Bank	144,8	KBC	1,101	-43%	ING
Fortis Bank	122,9	Fortis	1,638	-41%	ING
Lukas Bank	141,5	Credit Agricole	892	-64%	
Deutsche Bank PBC	43	Deutsche Bank	504	-87%	
AIG Bank	145,8	AIG	-8,35	-	
Eurobank	85,2	Societe Generale	1,74	-45%	Uni Credito

Źródło: dane SEENDICATE, dane dostępne na stronie: http://euro.bankier.pl/news/article.html?article_id=1823258.

Z danych przedstawionych w tab. 1 wynika, że spółki-matki wykazały zdecydowany spadek wyniku finansowego netto w I półroczu 2008 r. w stosunku do tego samego okresu z 2007 r. Zwiększa to także ryzyko, że może dojść do transferów środków ze spółek zależnych bądź ich sprzedaży w celu poprawy swojej płynności. To zagrożenie może zostać w znaczny sposób ograniczone dzięki pomocy, którą uzyskują one od swoich macierzystych rządów oraz na skutek działań podejmowanych przez NBP.

Po trzecie potencjalnym kanałem negatywnego oddziaływania na sektor bankowy w Polsce może stać się krajowy rynek nieruchomości (sprzężenie zwrotne). Spadek cen na tym rynku na skutek dynamicznego spadku efektywnego popytu oraz wzrostu podaży mieszkań może w konsekwencji przyczynić się do pogorszenia sytuacji finansowej deweloperów, a więc ich zdolności do obsługi zadłużenia i zaciągania nowych kredytów inwestycyjnych. To z kolei może oznaczać bankructwo i niewypłacalność inwestorów, wykonawców oraz podmiotów związanych z rynkiem mieszkaniowym. Oprócz tego spadek cen na rynku nieruchomości pogarsza sytuację finansową gospodarstw domowych, które dokonały zakupu nieruchomości z wykorzystaniem kredytu. Skutkiem tego może być wzrost nominalnej wartości kredytów zagrożonych. Może się okazać, że odpisy na niespłacane kredyty mogą kosztować w 2009 r. banki cały zysk wypracowany w roku 2008.

Po czwarte zagrożeniem dla kondycji finansowej banków działających w Polsce jest pogarszająca się sytuacja makroekonomiczna w Polsce. Osłabienie globalnej koniunktury gospodarczej może spowodować, że w wyniku oddziaływania kanałów wymiany międzynarodowej ulegnie zmniejszeniu wartość polskiego eksportu. To z kolei może się przyczynić do spadku dynamiki wzrostu PKB, a nawet do ujemnego jego tempa. Pogorszenie się sytuacji otoczenia makroekonomicznego, spadek inwestycji, spadek zatrudnienia i wzrost stopy bezrobocia, a także znaczny spadek wartości oszczędności ze względu na dekonunkturę na rynku kapitałowym mogą znacznie ograniczyć zapotrzebowanie na usługi bankowe²³. Zatem w tym przypadku będzie następował efekt „sprzężenia zwrotnego” realnej sfery gospodarki w kierunku rynków finansowych.

5. Podsumowanie

Poprzez „efekt zarażenia” kryzys „subprime” dotknął niemal wszystkie rynki globalnej sieci gospodarczej. Dotyczy to także Polski, mimo bardziej restrykcyjnej polityki monetarnej oraz słabszego rozwoju rynku kredytów hipotecznych i instrumentów pochodnych. Poprzez „efekt zarażenia” kryzys na rynku finansowym dotknął także realnej sfery gospodarki. Dotyczy to przede wszystkim rynku nieruchomości, który jest nierozzerwalnie związany z rynkiem kredytów hipotecznych, oraz wymiany międzynarodowej. Spadek produkcji i inwestycji, wzrost stopy bezrobocia mogą w konsekwencji przyczynić się do zahamowania rozwoju sektora bankowego w Polsce. Zatem „zarażone” przez rynek finansowy sektory gospodarki będą w dalszym etapie traktowane jako sektory „zarażające” z włączeniem efektu „sprzężenia zwrotnego” w kierunku sektora finansowego. Czyli negatywne tendencje gospodarcze zarówno w Polsce, jak i w skali globalnej mogą spowodować pogarszanie się warunków rozwoju dla sektora bankowego.

Literatura

- Buiter W., *The Central Bank as the Market Maker of last Resort: From lender of last resort to market maker of last resort*, <http://www.voxeu.org/index.php?q=node/45>.
- Gadomski W., *Wybuchają i zawsze zaskakują*, „Gazeta Wyborcza” z dnia 17 października 2008.
- Hannoun H., *Internationalisation of financial services: implications and challenges for central banks*, The 41st Conference of the SEACEN Governors Bandar Seri Begawan, Brunei Darussalam, 4 March 2006, <http://www.bis.org/speeches/sp060304.htm>.
- Iwanowicz-Drozdowska M. (red.), *Kryzisy bankowe. Przyczyny i rozwiązania*, PWE, Warszawa 2002

²³ Dekoniktura na giełdzie przyczyniła się do tego, że oszczędności Polaków w funduszach inwestycyjnych i emerytalnych stopniały od lipca 2007 r. do września 2008 r. o ok. 50 mld PLN. Kryzys finansowy spowodował spadek zysków wypracowanych przez fundusze emerytalne o połowę. Dla indywidualnych inwestorów złą informacją jest spadek wartości spółek giełdowych o ok. 250 mld PLN.

- Jankowiak J., *Wszystkie ręce na pokład, by nie dać się zarazić*, „Rzeczpospolita”, B6, z dnia 1 listopada 2008 r.
- Kose A., Prasad E., Rogoff K., Wei S.J., *A new look at financial globalisation*, <http://www.voxeu.org/index.php?q=node/280>.
- Kowalewski O., *Czy będą zmiany na rynku bankowym w Polsce?*, http://euro.bankier.pl/news/article.html?article_id=1823258.
- Mazurek Sz., *Ścieżki międzynarodowej transmisji kryzysów*, http://www.ae.katowice.pl/images/user/File/katedra_ekonomii/S.Mazurek_Sciezki_miedzynarodowej_transmisji_kryzysow.pdf.
- Mishkin F.S., *Anatomy of a Financial Crises*, NBER Working Paper, Cambridge nr 3943, 1991.
- Morgernstern O., *On the International Spread of Business Cycles*, „The Journal of the Political Economy” 1943 vol. 51, no 4.
- Pritsker M., *The Channels of Financial Contagion, International Financial Contagion: How It Spread How It Stopped*, red. S. Claessens, K. Forbes, World Bank, Washington 2000.
- Rybiński K., *Globalizacja a polityka pieniężna*, Uniwersytet Warszawski, Warszawa 2006
- Stiglitz J.E., *Szalone lata dziewięćdziesiąte*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2006.
- Walewska D., Adamczyk C., *Kryzys, który będzie kosztował bilion dolarów*, „Rzeczpospolita”, 16 września 2008.

Strony internetowe i dokumenty

- Globalization: Threat or Opportunity? IMF Staff*, 12April 2000, <http://www.imf.org/external/np/exr/ib/2000/041200to.htm#II>.
- <http://www1.worldbank.org/economicpolicy/managing%20volatility/contagion/definitions.html>.
- <http://www.bankier.pl/wiadomosc/GUS-Wynik-finansowy-netto-bankow-wzroslo-o-28-5-proc-do-13-75-mln-zl-w-2007-r-1747376.html>.
- <http://www.bankier.pl/wiadomosc/Rekordowe-zyski-polskiego-sektora-bankowego-1762312.html>.
- <http://www.bankier.pl/wiadomosc/Wynik-netto-sektora-bankowego-po-II-kw-2008-r-wzroslo-do-8-6-mln-zl-1812241.html>.
- http://inwestycje.pl/banki/polski_sektor_bankowy__najlepsze_wyniki_w_historii_w_2007__ale_2008_rokiem_nowych_wyzwan;23963;0.html.
- Przegląd stabilności systemu finansowego*, NBP, Warszawa 2008.
- Raport o sytuacji banków w 2008 roku*, Urząd Komisji Nadzoru Finansowego, Warszawa 2009.

THE THREATS FOR THE BANK SECTOR IN POLAND IN THE CONTEXT OF “THE EFFECT OF CONTAGION” OF THE “SUBPRIME” CRISIS IN THE DAYS OF GLOBALIZATION OF FINANCIAL MARKETS

Summary

The principle aim of this article is to indicate the potential threats for the development of the bank sector in Poland in the context of present economic crisis. At the very beginning, the theoretical aspects connected with globalization of markets as well as the occurrence of “the effect of contagion” are introduced. The key issues connected with the present crisis are also shown and discussed. In the summary of the article, the potential threats for the bank sector in Poland in the context of present economic crisis are described.